

Entrevista a Glòria Serra Del cisellat de les idees

Espai Obert

Jaume Ros Vallverdú

Professor de la Facultat de Belles Arts
i director del Departament d'Escultura
Universitat de Barcelona

Glòria Serra va néixer l'any 1968 a Hostalric, però des de 1980 viu a Granollers. Com a artista, la seva trajectòria ha estat vinculada a la disciplina del disseny de joies, tot i que darrerament ha començat a obrir el seu llenguatge, amb experiències vinculades a altres disciplines, com és l'escultura. Aquest canvi de llenguatge és degut al seu procés constant d'investigació i desenvolupament. La seva manera de treballar parteix molt d'experimentar i sentir la natura, cosa que es tradueix en l'ús de formes orgàniques, que emergeixen de manera espontània en les seves creacions.

El darrer treball es va donar a conèixer l'estiu del 2004, en la presentació de la instal·lació *Esquitxos de mar*, inspirada en l'efecte que produeix la marineda al Parc Natural del Montseny, dins de la programació d'estiu organitzada per la Diputació de Barcelona. Aquest treball es recupera en una exposició al

Museu de Ciències Naturals de Granollers prevista per a l'estiu del 2005.

Esquitxos de mar representa un gir important dins de la seva trajectòria com a joiera, i és una instal·lació que consisteix a penjar de les branques dels arbres unes escultures força voluminoses de marbre blanc i que formalment recorden el trencar de les ones a la platja, amb l'entorn de la fageda, fent un paral·lel visual amb el que el vent del mar aporta per a la supervivència del faig (*Fagus sylvatica*), arbre típic del bosc centreeuropeu, i que no és habitual trobar en latituds tan meridionals com el Montseny.

En aquesta entrevista ens parla d'aquest treball, però també del disseny de joies, disciplina en la qual ha treballat molts anys i hi té un recorregut molt ampli. Aquest és un àmbit artístic basat en una formació molt artesana, que ella ha sabut conciliar amb la investigació i la recerca constant.

Has estat alumna meva a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona i et recordo al principi de la carrera, quan et vaig conèixer; veig que has fet un gran procés de maduració. Què va significar per a tu estudiar la llicenciatura de belles arts?

El començament de la carrera és una introducció en què treballes una mica les bases del dibuix, la pintura i l'escultura; però més endavant, amb les especialitzacions, pots anar aprofundint en el que t'agrada més. Sobretot va ser al tercer curs quan m'hi vaig implicar del tot a partir de conèixer la talla escultòrica en pedra i de treballar a fons una idea, a partir d'una experiència viscuda amb la natura, madurant-la, investigant diferents possibilitats fins a transformar-la en un grup escultòric que implicava moltes hores d'elaboració tècnica i de documentació de tot el procés d'investigació.

Una de les coses importants dels estudis actuals de belles arts és la interdisciplina, que és molt positiva donada la conjuntura actual de l'art. Amb els anteriors plans d'estudi era obligat seguir un mateix itinerari, si triaves pintura no podies conèixer altres disciplines, com l'escultura. Ara, per contra, es valora molt la varietat de llenguatges i les múltiples eines que utilitza l'art per expressar-se. En el món actual de la comunicació i els audiovisuals, l'artista també necessita diverses disciplines per expressar-se, o si més no, interconnectar-les a partir de la pròpia.

Retrat de l'artista en el seu taller, amb una escultura tallada en marbre de Carrara.
(Fotografia: Glòria Serra)

Per exemple, en un dels darrers treballs, *Esquitxos de mar*, durant el procés d'investigació, he treballat tant a partir de maquetes de fang i guix, com en l'aquarel·la, gravat, fotografia o vídeo.

Explica'ns una mica aquesta experiència amb la natura d'on va sorgir aquest grup escultòric *Esquitxos de mar*.

Va sorgir a partir d'una experiència ara fa dos estius, tot passejant pel Montseny, tot parlant amb una guarda forestal, i d'observar la natura. Era un moment molt concret a nivell meteorològic. Feia uns dies que bufava el vent de ponent, que es caracteritza perquè ho eixuga tot, ja que és un vent sec. Això provocava que tota la fageda patís, perquè no

rebia l'aigua que habitualment li porta la marinada, i cada faig aturava el seu creixement vegetatiu per suportar aquella conjuntura.

Volia fer unes peces que parlessin d'aquest fet, de com el vent agafa l'aigua del mar i la porta fins a Santa Fe del Montseny.

Vaig decidir fer unes peces de marbre blanc, per expressar aquesta part més volàtil del mar, l'escuma, els esquitxos, que es desprenen del mar i viatgen amb el vent fins a Santa Fe, on queden capturats per les branques dels faigs. D'aquí que em decidís penjar les escultures de les mateixes branques dels arbres, facilitant d'aquesta manera la seva mobilitat amb el mínim vent, i expressant així lleugeresa.

Fragment de la instal·lació «Esquitxos de mar» a Sta. Fe del Montseny dins les activitats de *Viu el Parc*, juliol de 2004. L'artista està instal·lant les escultures de marbre penjant dels faigs. (Fotografia: Glòria Serra)

Comentes que treballes a partir de marbre blanc, una pedra dura, difícil de treballar, ja que és molt corpori i no accepta ni massa ares-tes, ni espais buits ni acabaments fins i prims. Amb un material d'aquestes característiques plan-tes treballar l'onada, és a dir, la volatilitat, la fragilitat. Per què no vas treballar amb alabastre, que és més tou i té un color blanc força similar?

Necessitava el marbre per expres-sar la força del mar. D'aquí que triés marbre i no alabastre, ja que aquest segon és molt més tou. I el blanc del marbre és representatiu de l'escuma i crea un fort contrast amb el verd intens dels faigs, ge-nera un impacte visual molt fort.

Si ho dic bé, aquesta idea par-teix d'un treball realitzat en el marc de la carrera de belles arts,

i que t'ha portat a la primera experiència seriosa com a escul-tora. Explica'ns com generes el projecte fins a acabar realitzant l'exposició instal·lació a l'aire lliure.

Bé, la veritat és que jo en principi no havia pensat anar tan lluny. Necessitava complementar el tre-ball escultòric que estava realit-zant a la universitat amb foto-grafies que mostressin les peces in situ, és a dir, a la fageda. Com que el Montseny és un parc natu-ral, em va caldre entrevistar-me amb el biòleg responsable del parc, que en aquell moment era l'Àngel Miño. Li vaig explicar la meua idea i li vaig mostrar una escultura; es va mostrar entusias-mat i em va oferir la possibilitat d'incloure-ho com una activitat més del parc, dins el programa *Viu el parc*.

Finalment, i després de decidir-me per una fageda més jove, just al costat de can Casades, el 31 de juliol de 2004 es va portar a ter-me l'experiència, que va ser molt positiva. La idea consistia a pro-positar als visitants que passeges-sin lliurement per entremig de les escultures penjades dels ar-bres, les toquessin i sentissin tota la força del mar corrent per la fageda.

Era molt sorprenent per a ells veure com dansaven amb la ma-rinada, i també els fascinava que fossin de marbre. Va ser molt curiós observar la reacció de la gent, acariciant les escultures.

Veig que has sabut promocio-nar la teua idea, i generar pro-poses que penses que poden in-teressar. Generalment els artis-tes tenen/tenim certa reticència a vendre o convèncer els altres sobre els nostres projectes. Com les sols presentar?

Vaig elaborar un document que mostrés tot el procés creatiu que havia anat seguint per arribar a l'elaboració final de les escultures i a la seva exposició al Montseny. Això vol dir que vaig incorporar material elaborat amb gravat i aquarel·la, que formava part del meu procés creatiu. Tot això ho vaig enquadrar per crear un llibre d'autor, que vaig comple-mentar amb material fotogràfic i altres materials, el vaig presen-tar al conservador del Museu de Ciències Naturals, l'Antoni Arri-zabalaga, i li vaig explicar que la proposta consistia a parlar de l'efecte que té la marinada sobre la fageda del Montseny, un feno-men al qual no donem cap mena

Fragment de la instal·lació «Esquitxos de mar». (Fotografia: Glòria Serra)

d'importància i que és crucial per a la supervivència del faig a Santa Fe.

Em va semblar que el Museu de Ciències Naturals de Granollers podia ser un bon lloc per parlar-ne i mostrar-ho. Allà tinc previst unir el vídeo i l'escultura (de fet és un pas més dins el projecte). També estic realitzant més peces de marbre, pensades per anar a terra i que puguin girar sobre elles mateixes amb un petit impuls del dit.

De fet, no tenia previst presentar-ho ni per a una galeria (que d'altra banda sol tenir un cost força elevat) ni per a un altre lloc; m'agradava la idea de cloure aquest treball mostrant-ho al museu, en un espai vinculat al coneixement. Cal dir que estic molt agraïda per totes les facilitats i el suport que han donat a aquest projecte subvencionant tot el

muntatge de l'exposició, l'elaboració del catàleg i la difusió.

És una experiència molt interessant, però la teva trajectòria com a artista no comença amb l'escultura, sinó en el camp del disseny de joies...

En efecte, jo vaig començar realitzant estudis de formació professional en joieria i orfebreria a l'Escola Llotja de Barcelona, on em vaig graduar l'any 1991. Al cap de dos anys d'acabar, vaig decidir ampliar la meva formació a l'Escola Massana, durant dos anys més. Necessitava descobrir altres maneres de treballar, perquè a la Llotja vaig descobrir que la formació marcava molt la manera de treballar dels dissenyadors i, que només veient la peça podies saber perfectament on havia estudiat aquella persona, i jo volia explorar i conèixer

altres maneres de treballar. L'Escola Massana em va anar molt bé en aquest sentit, ja que va ser allà on em vaig iniciar en el cisellat, que em permeté treballar més amb el volum i apropiarme més a altres disciplines com l'escultura.

El cisellat és molt present en la teva obra. Explica'ns una mica en què consisteix.

El cisellat és una tècnica que parteix d'una planxa de metall completament plana. Per mitjà d'uns cisells embotidors que tenen formes panxudes i un martell específic, vas picant, és a dir embotint i donant volum al metall. Aquesta tècnica dóna per a molt, ja que es pot treballar girant la peça i fent-la giravoltar, o bé volejant-la, definint el contorn amb uns altres cisells «recercadors». A partir d'aquí hi ha infinitat de cisells que un mateix va creant i es va fabricant per poder anar creant i buscant infinites formes. A més, la planxa en principi pot ser de qualsevol metall, però és evident que cada metall determina una manera de treballar; per exemple, el coure i la plata són molt més tous per treballar que l'or o el llautó, que tenen una resistència per si mateixos.

Aquest interès particular i professional pel cisellat et va portar a fer una estada llarga a Florència?

Sí, Florència és un dels punts de referència actualment sobre el cisellat, concretament dins de la tradició clàssica. Allà és molt important, i encara es treballa molt amb aquesta tècnica.

Quan dius això en el sentit clàssic, estàs situant la joieria en uns paràmetres de coneixement de l'ofici, de coneixements que es transmeten.

Sí, de fet vaig anar a Florència perquè per a mi té un sentit l'ensenyament del disseny i la realització de joies a partir d'una tècnica tradicional. Penso que per crear joieria contemporània cal tenir uns bons coneixements tècnics, ja que permeten desenvolupar millor les pròpies idees.

Aquest moment va néixer en gran part a partir de l'experiència que em va proporcionar fer classes de joieria a l'Escola Llotja. Va ser un punt d'inflexió en el meu recorregut. Sortir de l'espai creatiu propi per endinsar-te en el dels alumnes. L'ensenyament em va donar l'oportunitat de veure com a partir d'una nova tècnica i d'un procés d'aprenentatge d'aquesta tècnica, les persones podien créixer i desenvolupar-se, expressar la seva identitat.

Realment l'estada durant dos cursos a la Llotja va ser una gran experiència i d'alguna manera em va influir a l'hora de decidir estudiar, pocs anys més tard, la llicenciatura de belles arts a la Universitat de Barcelona, després de molts anys de donar-hi voltes. I alhora, aquesta carrera m'obria un camí que tenia moltes ganes d'explorar: l'escultura, ja que amb la joieria a vegades em sento una mica empresonada, perquè d'alguna manera el petit format i la tècnica mateixa em limiten massa i no em permeten expressar tot el que vull.

Peixos voltant l'onada, anell de plata i or de diferents colors, de Glòria Serra.
Es tracta d'una peça realitzada amb la tècnica del cisellat i giratòria.
(Fotografia: Glòria Serra)

A Granollers o a la comarca del Vallès Oriental hi ha alguna tradició d'aquesta joieria d'autor, entesa com a art?

El tipus de joieria que a mi m'agrada fer, la que s'escapa dels circuits comercials típics que veiem en moltes joieries, és quasi inexistent a la comarca. Cal anar a fora, i tot i això, es ven en llocs molt concrets, en galeries de joieria a l'entorn del Museu Macba, per exemple, al carrer Ferlandina, o a Òpera Joies, a Vilafranca del Penedès, o al 65 de Vilanova i la Geltrú, per dir-ne alguns que conceben el seu espai per a la joieria contemporània.

Es tracta de peces úniques pensades per expressar i comunicar, que parlen de la identitat i dels sentiments de l'autor, i que molt

sovint es comprometen amb el seu entorn social o polític. És un tipus de joia entesa com una escultura i no com un objecte estètic i prou. Aquestes peces no es troben en les joieries tradicionals, sinó que s'exposen en galeries específiques que aquí no existeixen; sí, en canvi, a Barcelona, Sitges, Vilanova i la Geltrú, etc., i sobretot a l'estranger, on és molt més valorada i reconeguda la seva feina. Aquí costa molt que la gent ho apreciï. Aquesta situació m'ha obligat a treballar dues línies força diferents: treballar per a tallers tradicionals de Barcelona i, a banda, fer peces més personals, úniques, per a gent que t'ho demana, que vol coses diferents.

De fet, les peces són tan personals que a mi ara mateix pensar

Anell de plata i or *Peixos voltant l'onada*. (Fotografia: Glòria Serra)

en joieria m'implica aplicar molts conceptes vinculats a l'escultura i, per tant, treball molt més des d'una concepció escultòrica de la joia.

Quin protagonisme té el client dins d'una peça d'autor?

Doncs molt o poc, tot depèn de si tria una peça que ja tinguis feta perquè li agrada, o si te l'encarrega i et dóna tota la llibertat, o per contra vol participar-hi donant l'opinió del que vol dir amb la peça. En aquest cas escolto i intento incorporar-ho al meu llenguatge, però sempre amb la conformitat del client.

Per què un client vol una peça, ara? Abans la joieria era una forma d'ostentació, i no hi havia gaires joies. Actualment, la joieria no és necessàriament una forma d'ostentació. Quina im-

plicació ha tingut això en la utilització de determinats materials i en la utilització de determinats dissenys o determinades peces?

Hi ha gent de tot: hi ha qui sí que busca demostrar un poder econòmic, però aquest tipus de gent van a les grans botigues del passeig de Gràcia o altres espais amb una categoria similar. També hi ha la persona que busca la joia de moda, d'una marca concreta, i després hi ha la gent que valora més el que expressa la peça que el material amb què està feta.

Quin és el procés que et porta a una peça de joieria? La matèria és el que condiciona el resultat final o bé abans de començar pots preveure com quedarà la peça?

Primer tinc la idea del que vull dir o expressar i després cerco el material més adequat; m'agrada que el material dialogui amb la idea que vull comunicar, no són coses separades sinó que van ben unides, perquè d'una altra manera el material diria una cosa i la forma parlaria d'una altra, hi hauria una contradicció, una discrepància...

La joieria és eminentment decoració femenina? Quin futur veus a la joieria del segle XXI?

No. Cada vegada més els homes cerquen el seu tipus de joia, que parli d'ells, i penso que amb el temps cada vegada per a més gent la joieria deixarà de ser una decoració i s'anirà veient com un llenguatge més de l'art. Tot i que sempre es mantindrà un públic de concepció més tradicional lligat a l'ornamentació. De fet, són

dos conceptes completament diferents. I amb el temps s'aniran distanciant més i cadascun ocuparà el lloc que li correspon. Ja està començant a passar, però encara s'hi ha d'anar treballant perquè es reconegui. L'elecció d'una joia d'autor és una decisió vinculada a l'actitud de la persona, no a l'edat ni al gènere.

Els grans dissenyadors de joies marquen tendències? Les grans fires de joies marquen tendències? N'hi ha alguna a Barcelona, o són totes a Madrid?

Sí, és clar, hi ha qui obre un camí i els altres s'apunten al carro. Un exemple molt clar d'això va ser el que va passar amb Michael Zobel i molts artistes alemanys, fent un tipus de joieria molt innovadora, incorporant un nou tallat en les pedres, que més tard altres joiers han fet seu. El referent actual és el que es crea a Alemanya.

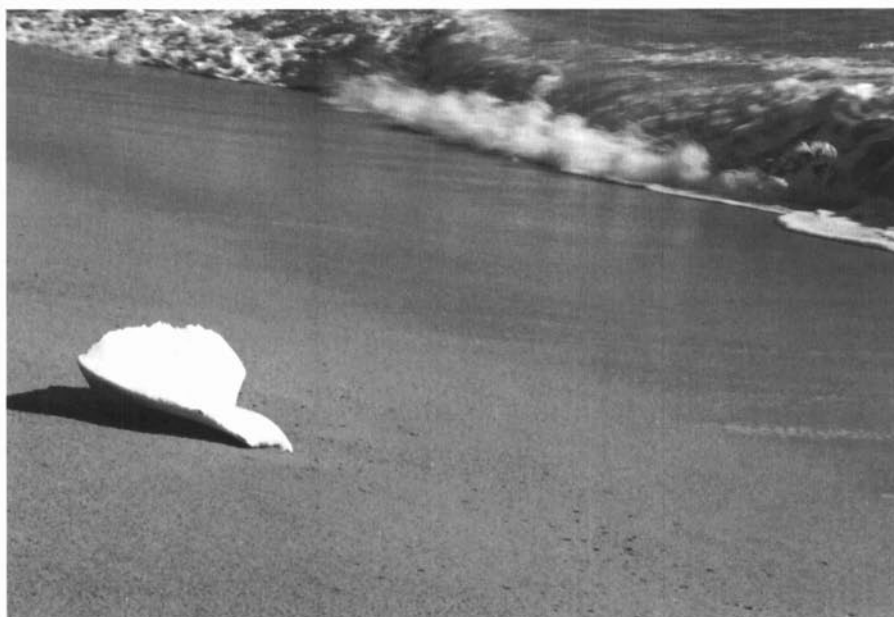
Com et definiries en aquest moment, com una artista de la joieria, que mira cap a l'escultura o tens un sentit més ampli?

Jo em definiria com una persona que està en recerca, que vol continuar aprofundint en l'escultura en un sentit molt ampli, on entra tant el treball en pedra com el vídeo, la fotografia o la mateixa joieria. Segurament em sento més escultora, però no en un sentit limitat, encasellada en un lloc concret, sinó molt més ampli, oberta a nous reptes i projectes, on veig que evoluciono i em vaig construint com a persona constantment, alhora que desenvolupo nous projectes amb noves maneres d'expressar-me.

Avui en dia es pot dir que tot és escultura; si acceptem que l'escultura no és la definició de diccionari, podem arribar a conclusions que l'escultura són els límits, que és qualsevol instal·lació, que també pot ser vídeo i que l'escultura poden ser escenes de vida. Aquí entrariem a debatre què és l'escultura i no acabaríem mai...

Ara, per exemple, estic treballant en una idea completament diferent del que he fet fins ara, on cerco crear un diàleg, obrir un espai d'intercanvi i de relació amb gent d'un entorn concret. He partit d'un treball fotogràfic a la recerca de portes tancades, deshabitades i que estan perdudes dins la nostra ciutat, fotografiant el número, la porta i buscant si hi ha alguna obertura. Aquesta idea va sorgir d'una fotografia que vaig veure sobre el conflicte de l'Iraq i que em va impactar molt. Va rebre el premi World Press de Fotoperiodisme 2004, i es veia un nen iraquí abraçat pel seu pare. Fins aquí la imatge podria ser bucòlica, si no fos perquè el pare era un pres dels soldats americans i duia una caputxa que li cobria tot el cap.

Aquesta imatge em va tocar tant que em va crear la necessitat d'aprofundir en aquest espai de la caputxa, fer una reflexió amb aquest espai interior de repressió i ofec. A partir d'aquí he començat a treballar en dues direccions. Una primera amb aquestes fotografies de portes tancades, com a símbol dels espais d'ofegament que nosaltres mateixos creem amb les nostres actituds sense adonar-nos-en, per exemple amb el nostre silenci davant situacions d'injustícia o repressió,

Escultures flotants que simbolitzen els esquitxos de vida alliberats pel mar i que són transportats per la marinada fins a la fageda de Sta. Fe del Montseny, portant als arbres la humitat que necessiten. (Fotografia: Glòria Serra, Arenys de Mar)

i oferir la possibilitat d'obrir-les amb les paraules, donant via lliure a tots els nostres sentiments reprimits. Tot això, transformant-ho en un treball visual, que encara no he decidit com ha de ser.

Una altra via de treball que tinc oberta és a partir del mateix context de l'Iraq durant la guerra i després de la guerra, és a dir, a partir de l'experiència del periodista Joan Roura fent de corresponal a l'Iraq, veient la quotidianitat de la població, les conseqüències de la guerra en el dia a dia, el treball educatiu que es podia fer a les escoles, etc. A partir d'aquest material estic elaborant un projecte que es desenvoluparà en un treball escultòric.

En aquesta primera via de treball, ¿hi hauria primer un procés de recerca d'espais adients, és a dir de cases tancades, llocs

no habitats, portes tancades amb el seu número? Aleshores el que tu faràs és sortir al carrer i parlar amb la gent mostrant-li aquestes fotos?

Sí, vull que la gent triï, i sobretot parlar amb la gent. És per provocar una relació amb l'altre, i facilitar-li un espai en què es pugui expressar en llibertat, per treure'n després una conclusió plàstica, estètica. Serà una manera de portar l'art a la vida quotidiana, que tothom participi d'aquesta idea. Art públic, buscant la implicació de la persona, i que el que expressa aquesta persona es treballi plasmant-ho artísticament com a peça.

Estem parlant d'un art públic molt participatiu, lluny de les escultures plantades a l'espai públic, sovint col·locades sense

preguntar res a ningú. Jo treballo a partir de la participació ciutadana com a material de partida per a la creació plàstica, determinada necessàriament per les decisions d'aquestes persones. Això vol dir que en el seu moment hauré de preveure els permisos necessaris de l'Ajuntament, i recordar sovint que hi ha un factor molt important per tenir en compte: treballaré en un espai no dissenyat per a determinades intervencions, que et condicionen i fins i tot et poden fer declinar la proposta.

Pel que comentes, crec que és important destacar que tant en la intervenció al Montseny com en aquesta que estàs començant a preparar ara mostres un interès per allò efímer, no busques crear una obra permanent, sinó circumscriure-la en un temps concret de durada.

Tampoc em situo concretament en l'efímer, senzillament penso que és una manera que he trobat per expressar això. És efímer en el sentit que durarà un temps concret i no quedarà la peça instal·lada, sinó que quedarà la documentació gràfica que en faré a través del vídeo, la fotografia, etc.

El teu treball em fa crear vincles amb el Land Art o l'arte pòvera, en tant que de molts d'aquests treballs no n'ha quedat res, moltes d'aquestes manifestacions artístiques han estat documentades i exportades visualment, no són obres que es quedin en museus. T'identifiques amb aquesta línia?

No vol dir que a partir d'ara faci això, però sí que aquest projecte

està en aquesta línia. Tot i que paral·lelament continuo treballant en noves peces de marbre.

Per acabar, parlem dels teus projectes de futur, a banda del que ja ens has explicat. Quines són les teves aspiracions, els teus projectes, les teves idees a uns quants anys vista?

Bé, a part de continuar investigant en l'escultura i la joieria, m'agradaria tornar a ensenyar: és una experiència que m'ha atrapat molt. L'ideal seria tornar a ensenyar joieria, però ara des d'una altra perspectiva i aplicant tot el que he après. Com tu dius, quan fas de professora és quan tens el millor aprenentatge, més fins i tot que quan ets alumna. En gran part perquè el fet d'haver fet de professora primer, i després ser alumna comporta que et fixis molt més en com es fan les classes.

A banda, d'aquí a un temps, voldria continuar completant els meus estudis amb ensenyaments de tercer cicle, amb un doctorat d'escultura, que em serveixi per continuar treballant amb projectes que tenen aquesta vessant pública, una mirada de cara als altres.

Tu creus que l'art no s'acaba amb un mateix, no? Quina creus que és la utilitat de l'art?

Comunicar-te amb la gent, créixer un mateix i fer créixer l'altre.

Creus que és quelcom que val la pena?

I tant que val la pena!

És a dir creus que té una utilitat, l'art?

Sí, ajudar a construir persones i donar una altra visió del món; educar, en definitiva.

Escultures flotants. (Fotografia: Glòria Serra, Arenys de Mar)

